

Zpravodaj

Ročník 10 - č. 4/2024

Vážení spoluobčané,

Rok 2024 se chýlí ke konci a jsme na začátku nového roku 2025. Uplynulý rok byl tak jako každý ve znamení aktivit v našich obcích. V červenci 2024 jsme předali budovu školy v Olešce stavební firmě A.B.P. Holding, která usilovně pracuje na celkové rekonstrukci budovy s tím, abychom žáčky do 1.třídy přivítali již v září 2025. Do dnešního dne je provedena izolace základů budovy, odkrytí a zpevnění stropů, vybudování nových příček, posun dveří, byla částečně odstraněna přístavba u bytu a následně znovu postavena, pracuje se na zateplení střechy, kdy se zachovávají stávající tašky, do střechy jsou usazována střešní okna, byly dány do výroby okna do celé budovy. Bylo vypsáno výběrové řízení na dodání vybavení výdejního prostoru v kuchyni a v jídelně. Jednáme s firmami na dodání vybavení do tříd a ostatních prostor. Rada obce Oleška dne 11.12.2024 jmenovala dočasně ředitelku příspěvkové organizace Základní školy v Olešce, paní PaedDr. Janu Novotnou, která nám bude nápomocna s přípravou znovuotevření ZŠ v Olešce. Vedeme další jednání s příslušnými institucemi ohledně zvýšení bezpečnosti v okolí školy, souběžně se připravují projekty na zvelebení prostranství v blízkosti školy, zejména parkovací místa, zastávky autobusů, oplocení apod.

1.12.2024 obec Oleška předala budovu hasičárny na Bulánce stavební firmě K.F.J., která začíná pracovat na celkové rekonstrukci budovy. V současné době probíhají na této budově demoliční práce. Do konce roku 2024 mají být vybagrovány základy. Stavba by měla být předána k užívání do konce listopadu 2025.

V roce 2024 byl zaveden systém svozu nádob na tříděný odpad plastu a papíru přímo od domovních čísel v jednotlivých obcích.

Zároveň byl zřízen sběrný dvůr pro odkládání nadbytečného plastu a papíru. Rovněž v tomto roce bylo zavedeno čipování a vážení nádob na směsný odpad. Byla rozšířena služba pro občany, kteří mohou celoročně odkládat velkoobjemový odpad do Nykosu ve Ždánicích. Byl pořízen druhý kontejner na svoz bioodpadu, takže frekvence svozu tohoto odpadu se rovněž zvýšila.

V Krymlově U křížku se začalo s další fází budování vodovodního přivaděče z vrtu v Bukovici. Bylo položeno ve spolupráci s Jekozem částečné potrubí, které nám v budoucnu usnadní a zlevní dostavbu vodovodu až do Olešky. Zároveň se pracuje na odstraňování vadných částí stávajícího potrubí, kde nám stále bohužel ještě dochází k únikům vody. Na jaře 2025 dojde k položení další části potrubí z Krymlova do Olešky. Následně budeme pokračovat v uložení potrubí z Krymlova-Skalka k vrtu na Bulánce a v poslední fázi dojde k vybudování vodojemu v Krymlově. Tím se uzavře snaha o vybudování samostatného nezávislého vodovodu v našich obcích.

V roce 2024 se uskutečnilo i mnoho kulturních a sportovních akcí a při jejich vyjmenování bych nechtěla na nikoho zapomenout. O veškerém dění těchto akcí jste informováni ve zpravodaji či na stránkách obce. Touto cestou bych chtěla především poděkovat všem organizátorům těchto událostí v našich obcích. Jsou to lidé, kteří obětují svůj čas a věnují ho ostatním lidem jenom proto, aby jim udělali radost. Byla bych proto ráda, aby se těchto akcí účastnilo co nejvíce našich občanů.

Děkuji kolegům zastupitelům za celoroční práci v obecních záležitostech, děkuji zaměstnancům úřadu za výbornou spolupráci v kanceláři či při zajišťování úklidu v našich obcích.

Vážení spoluobčané, přeji Vám do nového roku 2025 hodně zdraví, štěstí, klidu a spokojenosti.

Magdalena Vlasáková

Vánoční besídka z pohledu rodiče

Dne 27.11.2024 se konala v naší školce vánoční besídka. Naše šikovné děti si pro nás, díky skvělé práci našich učitelek, připravily krásný vánoční příběh plný písní, básniček a tanců.

Jsem na naše děti neuvěřitelně pyšná jak celou besídku zvládly do konce i před takovým publikem jako jsme byli my rodiče.

Myslím si, že většina z nás mělo větší trému než naše děti. :D Během vystoupení bylo pro nás připravené bohaté občerstvení, za které mockrát děkujeme, jelikož krásné představení a dobré jídlo = nádherné odpoledne.

Na závěr besídky byla trocha té tvořivosti, kdy naše děti vyrobily nádherné ozdobičky, které budou zkrášlovat ve školce jejich vánoční stromček, a poté vyráběly přenádherné svícný, které zase budou zkrášlovat naše domácnosti.

Mockrát děkuji našim dětem a celému kolektivu školky za úžasný zážitek a krásné odpoledne.

Hesová Lenka, DiS

MŠ Oleška by touto cestou ráda poděkovala OÚ Oleška, panu Borovičkovi, paní Záhumenské a čertovi, Mikulášovi i andělům, za pomoc a dary při pořádání Mikulášské nadílky pro naše děti. Děkujeme.

Odpadové hospodářství v roce 2025

Na konci každého roku vyhodnocuje zastupitelstvo způsob třídění, svozu a likvidace odpadů a jeho financování za uplynulé období s výhledem na další rok. Ten minulý přinesl dvě změny, které jste určitě všichni zaznamenali. První změnou je vážení nádob na směsný odpad. K tomuto způsobu přistoupila řada okolních obcí a hlavním důvodem je zákon, který dlouhodobě snižuje množství netříděného odpadu na jednoho obyvatele obce. Při překročení tohoto limitu, je likvidace nadměrného směsného odpadu výrazně dražší a bez vážení nádob, by obec ztratila veškerou kontrolu nad hmotností odvezeného komunálního odpadu svozovou firmou.

Druhou výraznou změnou je zrušení tzv. hnízd na tříděný odpad, konkrétně na papír a plast.

Místo toho obdržely domácnosti zdarma nádoby na plast a papír, které jsou 1 x měsíčně odváženy svozovou firmou. V hnízdech zůstaly pouze nádoby na sklo, kov a oleje. Že se pořádek na těchto místech velice zlepšil, se jistě všichni shodneme.

Pro doplnění výčtu služeb, které obec v této oblasti poskytuje patří svoz bioodpadu, který je řešen pomocí kontejnerů na veřejně přístupných místech a svoz odpadu nebezpečného i velkoobjemového. Nově je zaveden také sběr textilu.

Všechny tyto služby, které obec zajišťuje jsou finančně nákladné. V roce 2024 činily náklady za 11 měsíců 1.848.767Kč. Příjmy v této oblasti jsou v podstatě dva. Menší část tvoří příjmy od ECOCOMU za množství vytříděného odpadu (papír, plast a sklo). V roce 2024 to činilo 244 335 Kč. Druhým zdrojem je příjem od občanů, podle vyhlášky o odpadech, které za 11 měsíců činily 923 683 Kč a prakticky se do konce roku nezmění. Celkově je tedy na straně příjmů 1.168 018Kč.

Ztráta, kterou hradí obec, tedy za necelý rok činí 680 749 Kč.

Na základě těchto údajů, rozhodlo zastupitelstvo obce o změně místního poplatku na 1 100 Kč za osobu. Současně přijalo usnesení, které směřuje k snižování množství netříděného odpadu.

„ Občané, s trvalým pobytem v obci Oleška, kteří nepřekročí 120 kg za osobu na rok 2025 vyprodukovaného odpadu, si mohou po vyúčtování roku 2025 zažádat o vrácení části poplatku v celkové výši 200 Kč na osobu.“

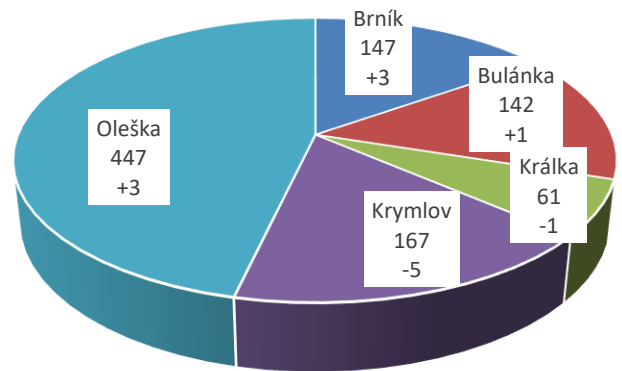
Do výše uvedeného limitu by se v letošním roce vešlo 27 procent našich občanů. Ti by na konci roku 2025 měli poplatek nižší než v roce 2024. Věříme, že lidí, kteří se do limitu v příštím roce vejdou bude ještě více. Obec tím ušetří za skládkování, poctivě třídící občané na poplatek za svoz a naše vesnice budou produkovat méně komunálního odpadu.

Statistiky obyvatel

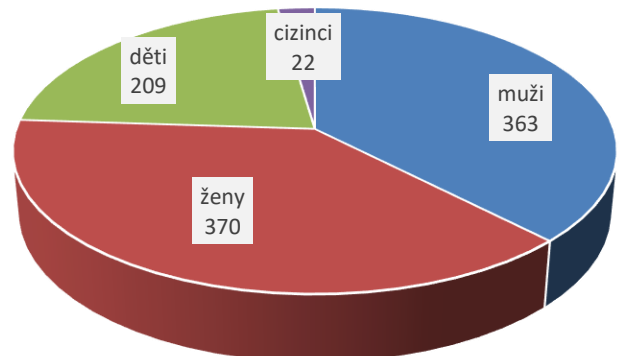
	Stěhování v obcích		
	přistěhovaní	odstěhovaní	stav
Brník	4	1	+3
Bulánka	4	3	+1
Krymlov	5	7	-2
Oleška	24	16	+8

	narození	zemřelí	stav
Brník		1	-1
Bulánka			0
Krymlov		2	-2
Oleška	1	4	-3

počet obyvatel 964

Struktura obyvatel

Tříkrálová sbírka

Dne 2. 1. 2025 se v Olešce konala Tříkrálová sbírka. Průvodu se zúčastnily děti z rodin Doleželů ze Sázavy, Groholů a Domkařů z Olešky. I přes nepřízeň počasí děti převlečené za Kašpara, Melichara a Baltazara, s doprovodem kapely složené z akordeonu, flétny, bubnu a tamburíny, udělaly radost místním občanům zpěvem koled a požehnáním jejich domu známým nápisem K+M+B 2025. Naši sousedé se dětem odvděčili štědrými příspěvky na charitativní účely, milým slovem, někdy také sladkostmi. Vaše příspěvky darované do Tříkrálové sbírky budou využity na diecézní účely, a to konkrétně na rekonstrukci a opravy Domova sv. Václava ve Staré Boleslavi a na pomoc rodinám, dětem a mládeži v krizi. Děkujeme všem lidem dobré vůle, do nového roku štěstí, zdraví vinšujeme Vám.

Petra Domkařová

Sokolský běh republiky Oleška

Oleška může být hrdá na to, že se stala součástí celorepublikové akce Sokolský běh republiky. Tento běh, se koná k oslavám vzniku Československa a má i charitativní přesah. Závod s pořádal na 65 místech v ČR a navíc v několika zahraničních lokalitách. Celkem se připojilo více než 10 000 běžců. Přestože se jednalo o první ročník, tak byla tato událost úspěšná i u nás a na olešecké návsi se sešla zhruba stovka lidí z toho téměř osmdesát závodníků. Mnozí se registrovali až na místě, protože na konec října panovalo krásné slunné počasí, k tomu bylo pondělí a navíc státní svátek. Závod mladších dětí musel být dokonce rozdělen na dva samostatné běhy aby se malí závodníci vůbec vešli na start. Nejprve tedy odstartovala děvčata ve věku 2-6 let na zhruba 200m trať. Hned po nich chlapci stejného věku a jako třetí kategorie byla starší děti, které museli zdolat již delší vzdálenost. Půlkilometrovou trať zvládl nejrychleji Adam Lenz z Krymlova, kterého marně stíhal další krymlovák Tadeáš Brychta. Mezi děvčaty vyhrála Ema Drábová. Mezi mladšími chlapci bylo pořadí D.Šmigelský, D.Povýšil, M.Houdek a u děvčat N.Vojáčková, E.Valentová, E.Drábová.

V hlavním závodě se běželo z Olešky na Bulánku, poté na Krymlov a stezkou zpět od Olešky. Závod vyhrál stylem start cíl Michal Dovičín. Mezi ženami dominovala Helena Poborská, která dosáhla zároveň pátého nejlepšího času.

„Již devět let pořádám závody v Krymlově, tak jsem chtěl rozšířit i jiné vesnice. Proto padla volba na Olešku, kde bylo ideální zázemí. Trochu nepříjemné bylo přebíhání silnice první třídy, ale zde nám asistovala policie ČR. Velké poděkování patří i Obci sokolské a Penny, které dodali pro každého závodníka startovací balíček, medaili a nějakou cenu. Příští ročník bychom se zase rádi trochu posunuli a uspořádali závod v Brníku“ Konstatoval pořadatel Jan Vedral

Strašidelná stezka na Šibeniční vrch

Poslední říjnovou sobotu se v Olešce konal druhý ročník strašidelné stezky, tentokrát s názvem Strašidelná stezka na Šibeniční vrch. Laťka z minulého roku byla nastavena proklatě vysoko, a tak jsme si skoro půl roku lámali hlavu, jak a čím ty naše statečné děti překvapit. Podařilo se. Na start se letos dostavilo rekordních 138 dětí, nepočítaně dospělých a podle ohlasů se akce skutečně podařila. Jediná výhoda pořádání druhého ročníku čehokoliv je předešla zkušenost a také trochu představa, že víte, do čeho jdete, co můžete očekávat a jakým nedostatům se vyhnout. Jediné, čeho jsme se chtěli letos vyvarovat, byla dlouhá fronta čekajících na startu. Ruku na srdce, kdo z nás na něco čeká rád? Proto byl celý herní plán stezky sestaven víc postupově a všechna stanoviště měla zdánlivě jednoduchý úkol, aby se mohlo startovat rychleji. Obecní úřad naší myšlenku finančně podpořil a mohlo se začít s výrobou dekorací, šitím kostýmů, nákupem sladkostí a cen pro děti.

Na zahradě se nám tak pět měsíců postupně objevovaly různé podivnosti jako např. třicet křížů na hrob, duchové, kostýmy pro různá stanoviště a nakonec i šibenice a strašidelný tunel natřený červenou barvou. Trochu jsem se bála, že u nás během příprav zavoní policie, ale naštěstí se tak nestalo. Tímto chci velmi poděkovat mému muži, panu Janu Kubelkovi, který bez protestů vytvořil dle mých představ veškeré dřevěné dekorace z palet na všechna stanoviště.

Po vysekání vzrostlé trávy ze stezky panem Procházkou, nastal dlouho očekávaný den D. Počasí nám přálo a tak se v devět hodin ráno začali scházet dobrovolníci, kteří roznášeli více než stovku sklenic na svíčky, foukali balonky, věšeli světla, rozmísťovali dekorace, skočky, směrovky, foto koutky, balíky slámy, zapichovali kostlivce, umísťovali duchy, pavouky, usekané hlavy, rakev s nebožtíčkem, kříže na hroby a nakonec vztýčili šibenici. Na trasu letos poprvé vyjela i těžká technika. Pan Lukáš Jozíf nastartoval svůj traktor a převezl velmi odborně a opatrně strašidelný tunel na místo určení.

Po celodenním maratonu přišel okamžik, kdy se z nás převlečením a nalíčením stala ta správná strašidelná parta. Originální kostým obléklo celkem 24 sousedů. Po pořízení společné fotografie na památku pod Šibeničním vrchem, naši skvělou fotografkou Libuškou Zoubkovou, se všichni rozešli ke svým stanovištím.

Před startem u mateřské školy se mezi dětmi pohybovaly tři kořenářky s hmatovými košíky a bylinkami. Děti se tak mohly během krátkého čekání i něco zajímavého naučit. Na samotném startu u krásně nazdobené jedové chýše stála mrtvá kořenářka, která vysvětlila, že trasa vede domem hrůzy ke stanovišti Oběšení, Utopení, Zahrabání, Zastřelení a poté až na Šibeniční vrch. Kromě popisu cesty předala všem startujícím originální omalovánku, kterou již tradičně dětem věnoval pan malíř Jiří Filípek.

Pojďme si tedy projít strašidelnou stezku. První velkou zkouškou odvahy byl dům hrůzy. Ten pan Martin Nigrin letos vyladil do dokonalosti oživlými strašidly. Kdo se nelekl pohledem na statické strašidelné rekvizity, byl zaručeně vylekán nečekaným pohybem oživlého strašidla nebo přítomností kata. Cestou kolem mučírny a obrovského pavouka, který opředl pavučinou celou ulici, si děti mohly splněním úkolu u oběšených vysoutěžit první odměnu. Za rohem už čekalo stanoviště utopených. Jednoduchý úkol přejít vodu po špalkách nám potrápil nejednoho účastníka. Další zkouška odvahy čekala u zahrabaných. U strašidelného tunelu účastníci trochu váhali, ale povzbuzení sladkostí u vstupu to nakonec zvládl skoro každý. Na louce před roklí se ještě trochu sportovalo u dvou zastřelených. Skoky přes osvětlené překážky příjemně rozproudily ztuhlou krev v žilách účastníků. Cílová rovinka byla v místní roklince. Vstup do rokle u márnice s otevřenou rakví střežil mnich a smřák. V doprovodu dalších dvou mnichů děti čekal poslední úkol. Podepsat se na hřbitovní zeď pod Šibeničním vrchem. Vytvořený hřbitov osvětlený světlem svící, obcházel duch a pod šibenici stál kat. Přesto se na hřbitovní zdi objevilo mnoho podpisů a vzkazů od těch nejstatečnějších. Po získání poslední odměny se podával čaj a svažené víno v ulici Na Rafandě, kde se spousta lidí ještě zastavila a zapovídala nejen o svých dojmech ze strašidelného večera.

Co dodat závěrem? Snad jen to, že letošní strašidelná stezka na Šibeniční vrch předčila rok loňský. A to nejen vyšším počtem zúčastněných, ale i vyšším počtem dobrovolníků, kteří věnovali svůj čas dětem. Velkou odměnou pro nás bylo také to, že stezku velká většina účastníků zvládla projít ne jednou, ale rovnou několikrát. Dovoluji si připojit poděkování nejprve rodinám, které se podílely na přípravě. Děkujeme Švecovým, Vančurovým, Nigrinovým, Mondscheinovým, Nankovým, Hrdličkovým, Pospíšilovým, Pacákovým, Drahotovým z Plaňan a mým Kubelíkům včetně mojí maminky. Dále pak jednotlivcům Věře Bidlové, Jirkovi Pokornému, Soně Vedralové, Evě Tomáškové, Libuše Zoubkové, Nichitovi Casacu, Nicu Stirbu a Lukáši Jozífovi. Děkujeme přátelé. Tak snad zase za rok

Petra Kubelková a spol

Vánoční koledy

V ulicích, v kostelích, v našich domovech – melodie koled znějí ze všech stran a dotvářejí tak neopakovatelnou atmosféru posledních dnů v roce. Kromě libozvuku je ale důležité zejména jejich poselství, které samozřejmě oslavuje narození Spasitele.

Calendae, jak zní latinské slovo, od něhož se dnes používán termín koleda odvodilo, tu ale bylo mnohem dřív, než přišlo křesťanství. Koleda se původně zpívaly při oslavách slunovratu, aby přinesly blahobyt a šťastné dny v příštím roce. První koleda ve smyslu, jaký známe dnes, prý vznikla ve 13.století a za jejího autora je považován svatý František z Assisi. Dle historiků by však mohla první vánoční píseň být už z roku 129 našeho letopočtu, kdy jeden z římských biskupů složil koledu s názvem Hymna andělů.

Jedna z nejoblíbenějších koled Narodil se Kristus Pán spatřila světlo světa někdy v 15.století.

Další krásná koleda, která svůj půvab neztratila ani po mnoho staletích, je Ctíc, aby spal, kterou složil v roce 1647 Adam Michna z Otradovic. Píseň postupem času zlidověla a jako jedna z mála českých barokních písní byla přeložena do němčiny. Ze 17.století pochází také oblíbená půjdem spolu do Betléma. Populární je rovněž Nesem vám noviny, v jejím případě ale nejde o píseň lidovou, jak se mnozí mylně domnívají. Ve skutečnosti je jejím autorem kněz Tomáš Bečák, který ji napsal v roce 1847. Také tato koleda byla přeložena do němčiny a v Německu a Rakousku patří k oblíbeným.

Ke stálícím patří i Tichá noc, již složil Rakušan Franz Xaver Gruber, text napsal farář Josef Mohr z Oberndorfu a v němčině nese název Stille Nacht. Poprvé zazněla o Vánocích roku 1818. Dnes je známá po celém světě a představuje poselství plné naděje a od roku 2011 je na seznamu kulturního dědictví UNESCO.

Monika Havránková

Vážení přátelé, mám napsat něco optimistického. Optimismus není šiška salámu, která se ukrájí. Optimismus je nejlepší pohled na svět, který můžeme potom rozdávat. Nejlepší pohled na svět může dát ten, kdo jej vymyslel, realizuje a udržuje. A tak vám přeji k

optimismu setkání se Štěstím, který dává tomu všemu smysl i výhled a pravou naději. A to je On- Jsoucí, jenž hledá srdce vroucí, je zvoucí do Betléma minulého i přítomného. Přeji vám setkání s Ním a opření života o Něho. Nám, nám se narodil... Nejsme v tom sami, a když se neuzavřeme, budeme...

Požehnání Vás i všem vašim vzájemným návštěvám. Dobro se má šířit. A zpívejte, prosím koledy, roráty, o pravém životě písně, utečete, když na vás dorazí tísně.

Jaroslav Lízner

O kostele

Milí přátelé, necítím se příliš kompetentní ,ale přesto mi dovolu krátkou úvahu o našem kostelíčku, Chrámu Věch svatých v Olešce. Při vstupu na toto místo se mi ,kromě historické hodnoty a krásy ,vybaví myšlenky na desítky generací před námi, lidé kteří sem před námi vstupovali a hledali duchovní pomoc, pravdu, spravedlnost. . Kostel vnímám v první řadě jako dům modlitby ke všemohoucímu Bohu, je zde prostě pro všechny lidi. Již také dost pamatuji a vždy zde vidím pana faráře Josefa Vlacha. Vzpomínám na jeho krásné příběhy v kázáních, jeho oblíbené byly příběhy z dob Francouzské revoluce, dob Marie Terezie či Jozefa 2. Vždy zde bylo vysvětlení, které pasovalo na současnou dobu. Je ho krásná znalost lidských duší, byla opřena o hlubokou víru , lásku a zbožnost tohoto něžného mohutného muže, moravského rodáka. Žil velice skromně, také se někdy podepisoval, což vím od našeho Pana faráře Karla Rianta jako eremita (poustevník) Vlach. Ale býval hodně na cestách a byl činný v církvi, což třeba moc lidí netušilo. Potkával jsem ho například na cestě do mých studií do Brna, také jezdil často do Plzně a určitě je toho více. Vzpomínám na setkání v plném autobuse, kdy vstoupil velký muž v kolárku a poctivých pracovních botách a přisedl si ke mně s jeho vzpěvnými slovy jak se máš hošíčku, a co probíráte z literatury, byly to básnické dvacátých let minulého století. Když začal vyprávět a citovat jeho oblíbeného básníka Otokara Březinu včetně recitace jeho básní bylo to, tenkrát jsem myslel, velmi zvláštní, dnes to vnímám jako velmi krásné. Plný autobus posměšných pohledů se náhle změnil v autobus obdivu a úcty. Myslím, že pan Kořínek ,který nás tenkrát na Prahu citlivě vezl, neměl dlouho tak tiché cestující. Pan farář také s plným nasazením a úsilím pečoval o kostely v Olešce, Konojedech na Aldašíně, aby byly kostely zachovány, jak říkal pro budoucí. Dal do jejich oprav všechno co měl, Hodně mu pomáhali věřící lidé, jako pan Malý z Konojed, pan Celner z Výžerek a jiní včetně farnic Olešky které vařily obědy a vždy to krásně po návsi vonělo. Při opravě střechy na Aldašíně také spadl a utrpěl vážné zlomeniny. Moje myšlenky při návštěvě kostela, které se dotýkají srdce, také patří mým drahým rodičům, babičce, která nás děti do kostela vodila. Dále nezapomenutelnou paní Lemberkovou, která byla duší nejen kostelíčka ale celé obce. vidím zde paní Pokornou, paní Sýkorovou, paní Polesnou, paní Houdkovou, varhaníka Mirka Drahotu ale také Miloše Čiháka který na faře nedávno bydlel. A také zde vidím, cítím a prožívám našeho Říšu...Vím že podobné myšlenky, které se dotýkají srdce máme všichni. Myslím že je nás žijících hodně a třeba by jsme se sem ani nevešli, možná by jsme se tlačili i venku. Náš Říša říkával kostel patří k našim životům, buďme zde všichni doma.

František Malý

Koutek přírody

V dnešním čísle bych se chtěl zabývat počasím. Již

jsme si uváděli prognostiky a lidové pranostiky domnívám se, že by nebylo od věci říci si o odhadování počasí v minulosti a dnes.

Předpověď počasí je prognóza počasí, založená na využití poznatků o fyzikálních zákonitostech. Počasí je definováno mnoha faktory (hlavně atmosférickým tlakem, vlhkostí, teplotou a větry). K předpovědi počasí je třeba tyto faktory sledovat a k tomu slouží mnoho technických zařízení a přístrojů. Povaha atmosféry a neúplné chápání přírodních procesů znamenají, že předpovědi nejsou zcela přesné a neomylné.

Pokud se podíváme do historie, pak první přístrojová měření se prováděla ve francouzském městě Clermont Ferrand v roce 1649. První meteorologická síť stanic vznikla v Toskánsku v roce 1652.

V létech 1719-1720 v Zákupech u České lípy se provádělo měření meteorologických vlivů. Klementinum je provádí od roku 1752. Během 19. století vzrostl význam meteorologie, v souvislosti s potřebou zajistit, dobré podmínky pro přesuny armád a loďstev, což znamenalo vyvinout postupy pro zmapování pohybu hlavně mořských bouří. Moderní předpovědi počasí využívají rozsáhlých matematických modulů a pokoušejí se stanovit poměrně s vysokou spolehlivostí, jak se bude počasí v následujících dnech vyvíjet. Skutečností ovšem je, že u dlouhodobých předpovědí tato přesnost klesá. Konkrétní stav počasí v daném místě je díky chaotičnosti systému pro vzdálenější budoucnost nepředpověditelný. I přes exponenciální nárůst výpočtového výkonu používaných počítačů přesnost předpovědi roste jen pomalu.

Počasí je v našem životě velmi důležité, lidské zdraví a bezpečnost závisí na počasí.

V poslední době velmi vzrostl počet přírodních katastrof: dlouho trvající deště, záplavy, hurikány.

V moderním světě se předpovědi počasí sestavují na vědeckém základě pomocí speciálních přístrojů. Vědci ale zatím nepřišli s takovými přístroji, které by dokázaly předvídat počasí a přírodní katastrofy s vysokou přesností. Na všechno už dávno přišla příroda. Prognostikům pomáhají v meteorologických výpočtech nejen technické prostředky, ale též zvířata a rostliny.

Rozhodl jsem se zjistit zda nám rostliny mohou pomoci předvídat počasí.

Člověk si už dávno všiml, že mnoho rostlin se v předvečer změny počasí mění. Tato schopnost rostlin se vysvětluje závislosti jejich života na podmínkách prostředí-teplotě, vlhkosti vzduchu a také na slunečním světle. Na rozdíl od zvířat a ptáků nemohou v boji o život zachování potomků utéct nebo odletět před nepřízní počasí nebo se schovat na chráněném místě.

Některé rostliny zavírají své květy před deštěm aby chránily pyl před poškozením a omezily přenos tepla, jiné při nízké vlhkosti vzduchu snižují odpařování, hojně uvolňují vonný nektar, který přitahuje okřídlené dělnice-včely a jiný hmyz. Další „opláčou“ lepkavými kapičkami šťávy a čtvrtý změní tvar a polohu listů. Asi 400 rostlin dokáže předvídat počasí.

Leknín bílý je jednou z našich nejkrásnějších rostlin. V dávných dobách byla tato květina považována za zázračnou a měla tajemnou moc pomáhat cestovateli překonat nejrůznější obtíže na cestě. Bílý květ leknínu je druh meteorologické stanice. Na jaře vykvete na hladině vody bílý leknín zeleným listem = mrazá skončil.

Květiny se otevírají v 7-8 hodin ráno a za jasného počasí se zavírají v 17-18 hodin.

Stává se, že se lilie dostane na hladinu pozdě, to těsně po deváté hodině a ona se sotva zvedá nad vodu. To znamená, že odpoledne bude pršet. A pokud jste vůbec nevstali z vody, je lepší vrátit se domů, bude dlouhotrvající liják nebo nastane chladné počasí.

Květiny shromažďují své bílé okvětní lístky dohromady polouzavřené nebo zcela uzavřené uprostřed dne = dešť je blízko, květiny se uzavírají, jdou pod vodu a nejsou vidět na hladině nádrže = známka špatného počasí. Na základě listů této rostliny lze udělat dlouhodobou předpověď:

pokud na jaře hustě pokryjí hladinu vody, nebudou už žádné mrazy.

Pampeliška odkvetla a na místě květenství se objevuje bílá nadýchaná koule. Každý jistě viděl jak lehké nadýchané padáky pampelišky odlétají i při lehkém nárazu větru, celý načechraný koš letí kolem a zanechává holou schránku. Odtud pochází název rostliny – pampeliška. Ale to je za suchého počasí. A před deštěm nemůže ještě odtrhnout nažky, jako by je přilepil. A to vše proto, že rostlina cítí změnu počasí a složí svou nadýchanou kouli jako deštník.

Bodláky lze vidět v zateplených pustinách, roklích, útesech a pastvinách. Tato rostlina je mimo konkurenci, pokud jde o sebeobranu, odolnost a vitalitu. Lidé mu odedávna říkali pichlavý lopuch. Je nejen unikátní medonosnou rostlinou, ale také výjimečným prediktorem počasí. Před zataženým počasím jsou trny lopuchu pevně přitisknuty k hlavě a vůbec nepíchají. Za stabilního větrného počasí zaujímají trny bodláku vodorovnou polohu a za oblačného počasí svislou.

Člověk má mezi živou přírodou mnoho přátel a ta mu vždy byla dobrým rádcem, učitelem a spojencem.

Počasí není tak záhadná věc: jsou v něm určité vzorce. Každý, kdo chce být v plném kontaktu a porozumění s přírodou, bude moci odhalit její tajemství a na první pohled nejpatrnější změny atmosféry, flory a fauny. Změny kolísání atmosférického tlaku a stupně vlhkosti vzduchu ovlivňují průběh životních procesů v rostlinách. Když si jich všimnete, můžete se naučit předvídat počasí. Nejen meteorologové, revmatici, kardiaci a lidé s migrénou mohou předpovídat počasí. Spolehlivými proroky jsou tedy i rostliny. Reagují totiž na povětrnostní změny daleko dříve než člověk, a fungují tak jako spolehlivý barometr. Uvádím nejčastější úkazy, kterých si můžeme všimnout:

Smetánka. Svítíli slunce, a pampelišky se přece jen zavírají, určitě přijde dešť. Funguje to ale i obráceně-když nebe zažene mraky, ale pampelišky květy otevírají, nebude pršet. Pampeliška poslouží také jako rostlinné hodiny. Květy se uzavírají i na noc, a to kolem 16. hodiny odpolední. Pokud má být následující den hezky, otevřou se znovu asi v šest hodin ráno.

Ptačinec, známý plevel ptačinec žabinec zdatně reaguje na klimatické změny. Jestliže otevře květy do deváté hodiny ránní a rostlina se vztyčí, je to garance hezkého počasí. Zůstanou-li ale květy a rostlina skloněná, bude ještě ten den pršet.

Kakost rostlina rumišť – kakost smrdutý-před nastávající nocí a také deštěm sklání své květy, aby jejich pyl ochránila před rosou a dešťovou vodou. Zobanitý plod kakostu, tzv. Čapí nůsek, se s blížící vlhkostí kroutí.

Měsíček, známá léčivka měsíček lékařský otevírá své květy mezi šestou a sedmou hodinou ránní a zavírá je kolem 16. hodiny. Jestli že zůstanou po sedmé hodině ráno zavřené, bude ten den pršet.

Ostružina a hasivka. Předpověď až na 20 hodin dopředu poskytnou v lese rostoucí ostružiny a kapradiny hasivky orličí. Jejich listy se před špatným počasím otáčejí vzhůru a před pěkným se stáčeji zase dolů.

Sasanka, nástup trvalejšího pěkného počasí signalizuje vzpřímenými květy sasanka. Svěšené květy a listy naopak ohlašují blížící se dešť.

Rozchodník. Zavře-li rozchodník ostrý na noc květy, je to příslib pěkného počasí, ponechá-li je otevřené, bude ráno pršet. Podobně reaguje i rozchodník bílý.

Další rostliny, rovněž tulipány a lekníny před deštěm zavírají nebo sklánějí květy, aby chránily pyl před vlhkem.

Kaštan pře hrozícím dešti svěšuje listy.

Pupava bezlodyžná před dešťovými přeháňkami dokonce uzavírá květy tak, že dovnitř nepronikne ani kapka vody. Otevírá je naopak má-li být větrno.

Přesto si neodpustím několik pořekadel:

Když v lednu včely vyletují to nedobry rok ohlašují.

Každý návrh chápou lidé jinak než ten, kdo ho předkládá.

Když se v listopadu třpytí hvězdy, mrazy se brzo uchyť.

Mus je veliký kus.

Skrytá krása některých minerálů

Doufám, že svými příspěvky, věnovaným převážně neživé přírodě a hornické historii, již příliš neunavuji. Když jsem o tom přemýšlel, napadlo mě, že bych se mohl podělit ještě o jednu zajímavost, týkající se některých minerálů. To proto, že i ty na pohled zcela nezajímavé a nevzhledné kameny mohou mít své skryté kouzlo. Mám na mysli, když se takový „šutr“ výrazně rozzáří barvami, pokud ho v temnotě osvítime ultrafialovým světlem (dále „UV“). Některé vykazují jev, kterému v širším slova smyslu říkáme luminiscence, resp. v tomto případě fluorescence. O fluorescenci hovoříme pokud po odstranění zdroje ozařování uměle vybuzená barva minerálu okamžitě vymizí, v případě luminiscence pak chvilku přetrvává, což bývá označeno rovněž jako fosforescence. Barva minerálů v UV světle o vymezené vlnové délce je pro některé z nich typická a pomůže někdy rozpoznat i odkud pocházejí.

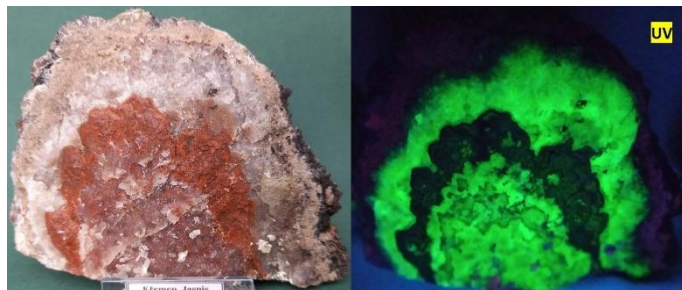
Typickým příkladem fluorescenčního minerálu může být ruda wolframu – scheelit („šelit“). Jedná se o minerál většinou bílé, nebo nažloutlé barvy, který, i pokud je ve větších zrnech vtroušený v hornině, s jeho rozeznáním často mívá problém i oko zkušeného geologa. Samozřejmě, wolfram je těžký a pokud toho scheelitu by v hornině bylo přítomno hodně, asi by většinu z nás zarazilo, že v ruce držíme kámen podstatně těžší, než jsme u běžných, podobné velikosti zvyklí. Stačí ale na takový vzorek posvítit UV lampou a všechna zrna scheelitu se rozsvítí typickou namodralé bílou barvou (obr. 1).

Pro ilustraci přikládám 3 obrázky, na kterých jsou vedle sebe vždy: vzorek v přirozeném, denním světle a pořízený pod UV lampou: 1) wolfram - scheelitová ruda, Kašperské Hory, 2) křemen s jaspisem, Doubravice a 3) kalcit, Stř. Skalice. Pozn. při focení v UV světle bylo někdy nutno snímat vzorky v jiném náklonu či mírném pootočení (obr. 3).

Pokud někoho tato vlastnost minerálů zaujala, doporučuji neopomenout při návštěvě Národního muzea zavítat do malé, tak trochu „skryté“ místnosti nalézající se za sálem minerálů a expozicí meteoritů, která je fluorescenčním minerálům věnována. Tam si jejich barevnost v krátkém i dlouhém UV světle můžeme opravdu vychutnat. Bohužel tuto zcela tmavou místnost, do níž se vchází skrze odstíhující závěs, návštěvníci často minou.

A proč k jevu fluorescence dochází? Pokud problematiku zjednodušíme, lze ji vysvětlit následovně. V případě UV světla se jedná o kratší vlnové délky než u světla viditelného, tj. méně než 400 nanometrů (1 nm = 10⁻⁹ m, tj. miliardtina metru). Ty však mají vyšší energii a způsobí, že se elektron v atomu určitého „znečišťujícího“ prvku, přítomného v krystalové mřížce minerálu („příměsí“), vychýlí do vyšší energetické hladiny (tj. dále od jádra atomu). Při návratu elektronu do původního stavu dojde k vyzáření světla s menší energií, delší vlnové délky, která se projevuje v podobě okem viditelné barvy (např. zelené, červené, modré). V případě ověřování fluorescence u minerálů sběratelé nejčastěji používají dvě vlnové délky UV světla – krátké (254 nm) a dlouhé (365 nm). Například výše zmíněný scheelit vykazuje typickou fluorescenci pouze v krátkých UV, a naopak některé kalcity pouze v dlouhých UV. Je třeba mít ale na paměti, že ultrafialové záření je zdraví škodlivé. Samozřejmě, i naše Slunce ho vyzařuje, ale to nejškodlivější, s krátkými UV, je zcela pohlceno atmosférou a jeho střední délky jsou pohlceny z 95 %. Pokud si však při slunění nedáme pozor, i tak jsou příčinou našeho spálení.

Miroslav Šedina

Další akce v obci:

Adventní koncert v Olešce

Klaun Eddie

Redakce zpravodaje: Magdalena Vlasáková, kresby – Jiří Filípek, grafická úprava - Jan Vedral
Články nejsou upravovány redakcí, za jejich obsah odpovídají autoři. Elektronická verze zpravodaje na stránkách www.oleska.cz